

Філасофскія матывы ў творчасці Максіма Багдановіча і Максіма

Танка: параўнальны аспект

XX ст. вылучыла на першы план у беларускай літаратуры двух паэтаў моцнага філасофскага гучання – М. Багдановіча і М. Танка. Першы пачынае філасофскую размову пра Беларусь і беларусаў у часы адраджэння ў пачатку стагоддзя, другі – падсумоўвае і завяршае напрыканцы яго.

Многія даследчыкі называюць М. Багдановіча філосафам-аналітыкам. Перажытае ім (смерць маці, уласная хвароба, смерць брата Вадзіма, жыццё за межамі роднай зямлі) наводзіла на маркотны роздум пра часовасць чалавечага існавання, магільны змрок, які чакае кожнага, пра вечны рух прыроды і чалавецтва да абнаўлення. Якую б тэму ён ні закранаў, заўсёды ішоў углыб, імкнуўся да філасофскага абагульнення. Р. Бярозкін адзначаў: «Максіму Багдановічу было адпушчана лёсам крыўдна мала часу на творчае развіццё і рост. Многае з таго, што ён паспеў зрабіць, – толькі накід, не рэалізаваная да канца магчымасць» [2, с. 155]. Але М. Багдановіч ад нараджэння быў адораны незвычайным талентам вылучаць праблемае і непаўторна аб гэтым пісаць.

У М. Танка быў іншы лёс, безумоўна, са сваімі перыпетыямі і загадкамі. Смерць не была спадарожніцай яго жыцця, таму і каханне ў яго было пачуццёвае, натхняючае і – самае галоўнае – узаемнае. Верш «Ave Maria» уяўляецца падобным да цыкла вершаў М. Багдановіча «Эрас»: «Глядзіць набожна на крыж пятровы, / А я маліся на яе бровы: / Няўжо, красуня, ты не шкадуеш, / Што хараство і жыццё марнуеш? / Як танцавалі б ножкі такія, – / Ave Maria!» [3, с. 23]. Паэт захапляецца дзявочым хараством і маладосцю, але не разумее, чаму маладыя дзяўчаты выбіраюць для сябе такія «марны» шлях.

Мацярынства і Смерць – яркі і адначасова трагічны сюжэт, які адлюстроўваецца ў творчасці абодвух паэтаў. У М. Багдановіча – таму што ён перажыў смерць маці, у М. Танка – бо ён бачыў гора ў вачах матуль, сыны якіх гінулі за Радзіму. М. Танк у вершах паказвае сум, адзіноту самага дарагога чалавека на зямлі – маці: «Пасылае маці думы / Ў свет па сына, – / Прылятаюць тыя думы / Бурай сіняй» [3, с. 175]. Па-іншаму гэты матыў падаецца ў вершы М. Багдановіча «Дзяжарная», дзе мацярынства – своеасаблівы арэол святасці: «Мо пачула бусла вуха, / Што над хатаю ляціць. / Мо дзіцёнка сэрца глуха, / Глуха так ва мне стучыць» [1, с. 226].

У М. Багдановіча ўдумліва гучыць філасофскі матыў жыцця і смерці. Як адзначаў бацька паэта Адам Ягоравіч, Максім вельмі любіў М. Лермантава, якога лічыў бліжэй да сябе, такім жа адзіночкім па жыцці і ў творчасці. У вершах «Дзве смерці», «На глухіх вулках – ноч глухая», «Даўно ўжо целама я хварэю...», «Не кувай ты, шэрая зязюля...» размова са смерцю прымае адкрыты, «жыццёвы» характар: смерць для яго – звычайная з'ява, і паэт не баіцца яе: «Шмат у нашым жыцці ёсць дарог, / А вядуць яны ўсе да магілы. / І без ясных надзей, без трывог <...> / Мы спаткаемся там...» [1, с. 134].

У М. Танка матыў супрацьстаяння жыцця і смерці прысутнічае ў вершах «Хмары з Захаду», «Адыходзячы з хаты», «Дрэвы паміраюць»: «Дрэвы паміраюць, / Калі перастаюць пазнаваць / Змены года / І не адгукаюцца рэхам <...> / Чалавек – калі страчвае здольнасць / Здзіўляцца і захапляцца / Жыццём»

[3, с. 301]. Паэт, праводзячы паралель «дрэвы – вада – зямля – чалавек», спрабуе адказаць на філасофскае пытанне: як і калі надыходзіць нябыт. Смерць у прыродзе тое самае, што і смерць чалавека, таму наводзіць на роздум пра сэнс чалавечага быцця.

Паэты-філосафы, зыходзячы з асабістых уяўленняў, звярнуліся да тэм і матываў чалавечага існавання, сярод якіх – Бацькаўшчына, Каханне, Мацярынства, Жыццё, Смерць.

Літаратура

1. Багдановіч, М. Поўны збор твораў : у 3 т. / М. Багдановіч. – Мінск, 1992–1995. – Т. 1 : Вершы, паэмы, пераклады, наслідаванні, чарнавыя накіды. – 1992.
2. Бярозкін, Р. Звенні. Творчая індывідуальнасць і ўзаемадзеянне літаратур. Нарысы. / Р. Бярозкін. – Мінск, 1976.
3. Танк, М. Мне пару крыл дало юнацтва... : выбраная лірыка / М. Танк. – Мінск, 2003.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ